

OPINIE

Peter Stuyvesant: een gevallen held?

Boven: standbeeld van Peter Stuyvesant, Stuyvesant Square in New York. Onder: postzegel met portret van Stuyvesant ter gelegenheid van het 300-jarig jubileum van de vrijwillige brandweer in New York, waarvan Stuyvesant de grondlegger is. FOTO'S SHUTTERSTOCK

TEKST PETER DE HAAN

Vanwege de meervoudige Friese inbreng bij de vestiging van de kolonie Nieuw Nederland langs de Hudson was de provincie Fryslân royaal vertegenwoordigd bij de herdenking van de 400-jarige relatie tussen Nederland en Amerika in 2009.

Onderdeel daarvan was een door mij georganiseerde Stuyvesant-commemoration (herdenking) in de kerk in New York waar hij begraven ligt. De kerk was bomvol. De toenmalige gedeputeerde Jannevietske de Vries plantte in de tuin bij de kerk een perenboom ter herdenking van de beroemd geworden pear tree die Stuyvesant ooit vanuit Nederland naar de Big Apple had meegenomen.

We waren als Friese delegatie best trots op wat Stuyvesant had gepresteerd. Na eerst voor de West-Indische Compagnie (WIC) in Brazilië gewerkt te hebben, werd hij directeur van Curaçao. Bij de belegering van het toen nog Spaanse Sint Maarten verloor hij door een kanonskogel zijn rechterbeen. Nadat hij terug in Nederland een houten been gekregen had werd hij Gouverneur van Aruba, Bonaire en Curaçao en Directeur-Generaal van

Nieuw-Nederland. Dit laatste gebied liep van wat we nu New York noemen tot aan Albany. Daar trof Stuyvesant tal van maatregelen: hij benoemde een burgemeester, schout en schepenen, zette een brandweer op en liet naast een fort bijvoorbeeld ook een palissade bouwen (Wall Street is daarnaar genoemd).

Hij was een vrij steile, strenge calvinist, die hard werkte, meerdere expedities ondernam en de handel (vooral in pelzen) deed bloeien. Het totale gebied telde zo'n 10.000 inwoners toen Stuyvesant zich in 1664 overgaf aan de Engelsen: de overmacht was te groot, hij wilde de bevolking sparen.

In 2009 werd het boek *Gevierde Friezen in Amerika* gepresenteerd (eindredacteuren waren Kerst Huisman en ik). De vele biografieën daarin beginnen uiteraard met de belangrijkste Fries: Stuyvesant. Biograaf Jaap Jacobs eindigt dat artikel met een retorische vraag: wellicht betekent Stuyvesant meer voor Friesland dan Friesland voor Stuyvesant betekende? Hij bedoelde daarmee dat voor zover bekend Stuyvesant Friesland nooit meer heeft bezocht. Hij had hier nauwelijks familie meer; zijn scoop was geheel op Amerika gericht.

Betekent Stuyvesant meer voor Friesland dan Friesland voor hem?

Maar hij is wel in Friesland geboren en ging volgens Jacobs in Leuwarden naar de Latijnse School, voordat hij korte tijd in Franeker studeerde.

Ik ken geen Nederlandse emigrant aan wie zo veel standbeelden zijn gewijd. Ze staan in Wolvega en in Amsterdam (West-Indisch Huis) maar ook Kingston, New York en het eiland Sint Maarten hebben een Stuyvesant-standbeeld. In Scherpenzeel (de plek die eerst voor zijn geboorteplaats werd gehouden) en bij Peperga zijn monumentale kunstwerken aan hem gewijd. Ook

Het is dit jaar precies 350 jaar geleden dat Peter Stuyvesant in New York overleed. Deze domineeszoon uit Peperga werkte zijn leven lang voor de West-Indische Compagnie (WIC) en werd als bestuurlijk grondlegger van New York de historisch gezien belangrijkste Fries in Amerika. Op 1 juli werd in Nederland de afschaffing van de slavernij gevierd. Wat is de onderlinge relatie?

Hoe moet je tegen dit type 'beeldenstorm' aankijken?

bevindt zich voor de kerk waar hij begraven ligt een door koningin Wilhelmina geschonken buste. In de kerk zelf ziet men een groot gebrandschilderd raam.

Die kerk, St. Mark's in the Bowery, bevindt zich daar waar Stuyvesant ooit een kapel op zijn landgoed met boerderij (*bowery*) liet bouwen. Ook is hij zowel in Nederland als in New York vaak vermeld via namen van straten en scholen.

Sinds George Floyd's dood en de opkomst van Black Lives Matter zijn zowel in Amerika als in Europa diverse helden 'ontskeld', letterlijk of figuurlijk van hun voetstuk gevallen. In New York kwam de St. Mark's Church flink onder druk te staan om de buste van Stuyvesant te amoveren vanwege zijn rol in de slavenhandel.

De kerk weerstaat die druk tot nu toe ('je kunt dit object juist gebruiken om het totale verhaal te vertellen') maar heeft wel een herdenkingsbord bij de kerk aangebracht waarin alle individuele tot slaaf gemaakten zijn vermeld waarbij aan de kerk verbonden personen, inclusief Stuyvesant, een rol hebben gespeeld.

Daarnaast heeft Stuyvesant zich in zijn Caraïbische tijd ongetwijfeld ook met slavenhandel beziggehouden. Op Curaçao was dit laatste twee jaar geleden aanleiding om het standbeeld bij het Peter Stuyvesant College weg te halen en de school anders te gaan noemen.

Hoe moet je tegen dit type 'beeldenstorm' aankijken? Het spijt me dat we in 2009 te weinig oog hadden voor dit vraagstuk.

Inmiddels heb ik best begrip voor de mensen op Curaçao, te meer omdat Stuyvesants verdiensten voor die eilanden in het niet vallen bij die voor het hedendaagse New York. Je moet dus steeds naar de context kijken, zowel van de bewierookte persoon in kwestie, de locatie als de context van de tijdgeest toen en nu. De beoordeling van de context is overigens ook tijdsafhankelijk.

Niemand zou immers na de oorlog een standbeeld van een nazi-kopstuk hebben geduld.

Hoewel ik in de Curaçaoese situatie begrip heb voor het besluit, was het ook daar niet onomstreden. De uitspraak van pleitbezorger Pueblo Soberano („Pas als we Juliana's standbeeld weghalen zijn we echt een onafhankelijk land.") viel niet bij iedereen goed. Door een beeld weg te halen, wis je immers nog niet de geschiedenis uit.

De oplossing die bij de St. Marks Church is gekozen, het plaatsen van een toelichtende tekst, vind ik een hele goede.

NPO Radio 1 heeft podcasts gewijd aan 'Helden op sokkels'. Een daarvan ging over de vraag of het (door een sigarettenmerk gesponsorde) standbeeld van Stuyvesant in Amsterdam 'ontskeld' moet worden. Men kwam daarin tot de conclusie dat daartoe geen aanleiding bestaat omdat het aantal tot slaaf gemaakten in Nieuw Amsterdam relatief gering was. Bovendien heeft Stuyvesant diverse slaven vrijgelaten, sommigen werden als gelijkwaardige familieleden naast hem begraven. Ik sluit niet uit dat Stuyvesant in de loop van zijn leven genuanceerder over dit vraagstuk is gaan denken. Ik mis in dit type discussie vaak de broodnodige nuance.

Stuyvesant was geen heilige, zo was hem antisemitisme bepaald niet vreemd, net zoals het geval was bij talloze tijdgenoten en eerder zelfs Erasmus. Je moet dat kunnen benoemen zonder dat Erasmus of Stuyvesant ontsokkeld hoeft te worden.

Peter de Haan is publicist en bestuurslid van Stichting Culturele Herdenkingen Fryslân.

COLUMN

WIM BEEKMAN

Farizeeër

In de tweeduizend jaar die zijn verstreken sinds Jezus het verhaal over de farizeeër en de tollenaar vertelde, ben ik het toonbeeld van schijnheiligheid geworden. Ik ben die farizeeër. Mijn slechte naam heb ik aan mijzelf te

danken. Aan mijn gebed God, ik dank U dat ik niet ben als de andere mensen. Mensen houden er immers niet van als sommigen menen dat zij beter zijn dan anderen. Wat wij zijn allemaal gelijk, toch?

Niet dat het erg is als je diep in jezelf vindt dat je zelf best een beetje bijzonder bent, en zeker niet voor een ander onderdoet. De gedachten zijn vrij. Zolang je dat maar niet op de hoeken van de straten verkondigt. Laten we in ieder geval doen alsof we allemaal gelijk zijn.

Wat ik zeker niet goed gedaan heb, is dat ik die tollenaar in mijn gebed heb betrokken: God, ik dank U dat ik niet ben als de andere mensen, die roofzuchtig of onrechtvaardig of overspelig zijn, dat ik niet ben als die tollenaar. Dat had ik beter niet kunnen zeggen. Het was wel waar trouwens. De tollenaars waren een plaag in mijn dagen. Ze pachtten van de Romeinse bezetter het recht om belasting te heffen, en vervolgens persten zij, beschermd en in de rug gedekt door bezettende soldaten, de Joodse burgers flink af. Eén van hen, Zacheüs, die spijt kreeg van zijn daden, vertelt daar zelf over in de Bijbel: als ik iemand iets heb afgeperst, zal ik het viervoudig vergoeden. De tollenaars waren bepaald geen lieverdjes. Heulen met de vijand en daarmee jezelf aanzienlijk verrijken.

Terwijl wij, farizeeërs, ons best deden om goed te leven. Twee maal per week vastte ik, en gaf 10 procent van mijn inkomen aan God en aan mijn naaste. Daar komt lang niet iedere gelovige aan toe. Dat het mij wel lukte, daar wilde ik de Heer in de tempel voor danken.

Jullie mogen allemaal nu van ons farizeeërs denken wat jullie willen, maar wij kozen ervoor ons te houden aan de normen en de waarden van onze geloofsovertuiging. En trokken daar in het dagelijks leven de consequenties uit. God was ons heilig, niet ons geld en ons bezit.

In de tweeduizend jaar die verstreken zijn ben ik inmiddels ook wijzer geworden. In zijn gelijkenis legt Jezus de vinger bij mijn zwakke plek, misschien wel die van meer vrome mensen: mildheid was niet mijn sterkste kant.

Wanneer je graag deze wereld een stukje beter wilt maken, misstanden aan de kaak stellen, verborgen kwaad wilt onthullen, dan is mildheid een sta-in-de-weg. Mildheid is misschien wel de belangrijkste gave die ons geschonken is. Zonder mildheid geen gerechtigheid. Dus, lieve farizeeërs van de 21ste eeuw: mag het een beetje milder zijn over en weer? En, o ja, vermijd op jullie beurt het gebed: God, ik dank u dat ik niet ben als de farizeeërs."

wim.beekman@lc.nl

Mildheid is misschien wel de belangrijkste gave

De redactie stelt reacties van lezers op de inhoud van de krant op prijs. U kunt ze per brief of per e-mail sturen.

adres:
Redactie LC,
Ingezonden
Postbus 394
8901 BD Leuwarden

mail:
ingezonden@lc.nl
Vergeet niet uw naam en volledig adres te vermelden. Ingezonden brieven mogen maximaal 200 woorden tellen, bijdragen voor Te Gast maximaal 500. Inzendingen kunnen worden geredigeerd en ingekort.

De uitgever van de LC mag geplaatste bijdragen in een databank, bestemd voor elektronische uitgaven, opnemen.

Reageren op het nieuws?
ingezonden@lc.nl